

კონსტრუქციული სკოლა: ინდივიდუალური განსხვავებები სწავლება-უმსწავლის პროცესებში

ნინო ქრისტესიაშვილი, თამარ ლომინაძე, ნოდარ ლომინაძე

XX

ინფორმაციის მოთავსება ინტერნეტ-სივრცეში ან მისი მიბმა სხვა ციფრულ რესურსებზე არ ნიშნავს ელექტრონულ, ონ-ლაინ სწავლებას. ონლაინ სწავლება მიმდინარეობს მაშინ, როდესაც ადამიანები თანამიმდევრულად იღრმავებენ ცოდნას ინტერნეტისა და სხვა ტექნოლოგიების მეშვეობით მიღებული ინსტრუქციებით, როგორც წესი, ინდივიდუალურ რეჟიმში.

ბიპევიორიზმის, კოგნიტივიზმის, კონსტრუქცივიზმის ინსტრუმენტები და მათი სხვადასხვაგვარი კომბინაცია უკვე დიდი ხანია გამოიყენება ონლაინ მასალის დიზაინისათვის და მომავალშიც გაგრძელდება მათი გამოყენება ელექტრონული სასწავლო გარემოსა და მასალისა გაუმჯობესების მიზნით. ცნობილია, რომ ელექტრონული სწავლების დიდაქტიკური მეთოდოლოგიის ძირითადი პრინციპების მიხედვით, საუკეთესო შედეგების მისაღებად ბიპევიორისტური სტრატეგიების გამოყენება უნდა მოხდეს ფაქტების შესასწავლად, კოგნიტიური სტრატეგიებისა - პროცესებისა და პრინციპების შესასწავლად, ხოლო კონსტრუქტივიზმის სტრატეგიებით კი პერსონალური, კონტექსტური სწავლების პროცესი უნდა წარიმართოს. ამით ელექტრონული სწავლების მონაწილეს ეძლევა შესაძლებლობა, ააგოს საკუთარი ცოდნა, ინდივიდუალური ინტერპრეტაცია მისცეს დისტანციურად მოწოდებულ ინფორმაციას.

კონსტრუქტივიზმში მსმენელს სასწავლო პროცესის აქტიურ მონაწილედ განიხილავს. ამ მოძღვრების თანახმად, ცოდნის მიღება გარემოდან ან რაიმე სახის წყაროდან პირდაპირი გადმოღინებით არ ხდება. პირიქით, ეს არის მიღებული ინფორმაციის ინდივიდუალური დამუშავება და ინტერპრეტაცია. თეორიის მიხედვით, მსმენელი არის ცენტრალური ფიგურა სასწავლო პროცესში. მასში ასევე ჩართულია პედაგოგი, ინსტრუქტორი, რომელსაც ამ შემთხვევაში დამხმარის, მრჩეველის ფუნქცია აქვს დაკისრებული. სტუდენტმა თვითონ უნდა “ააშენოს” ცოდნა და არა მიიღოს იგი პედაგოგებისა და სხვა წყაროებისაგან მზა სახით. ასეთი ტიპის სწავლების ძირითადი ქვაკუთხედი არის ცოდნის კონტექსტუალიზაცია: მიღებული ინფორმაციის, ცოდნის გამოყენება სხვადასხვა კონტექსტში, რაც, როგორც წესი, მულტიკონტექსტური სავარჯიშოებით მიიღწევა.

თავის ტრანსფორმაციულ თეორიაში, მეზიროვმა (1991) გამოიყენა ორივე - კოგნიტიური და კონსტრუქციული მოძღვრება - იმის ასახსნელად თუ რო-

გორ სწავლობენ ადამიანები. იგი წერს: ტრანსფორმაციული სწავლება მოიცავს „რწმენის, შეხედულების, მოსაზრებებისა და ემოციების თანამიმდევრულ ტრანსფორმაციას, რაც შეადგენს ჩვენ აზრობრივ სქემას და ახდენს ჩვენი აზრობრივი პერსპექტივების ტრანსფორმაციას.” მეზიროვის აზრით, სწავლების პროცესი მოიცავს ხუთ ინტერაქტიულ კონტექსტს:

- ცნობიერების ჩარჩო ანუ აზრობრივი პერსპექტივა;
- კომუნიკაციის პირობები;
- ქმედება;
- პესონალური წარმოსახვა;
- გაუთვალისწინებელი, მოულოდნელი სიტუაციები, რომელიც სწავლის პროცესში წარმოიქმნება;

სწავლება უნდა იყოს აქტიური პროცესი. თუ კი მოხდება მსმენელების შენარჩუნება აქტიურ პროცესში, მაშინ ცოდნის უმაღლესი დონე მნიშვნელოვანი სასწავლო დავალებების მუდმივი შესრულებით მიიღწევა. მაგალითად, თუკი მსმენელებს მიეცემათ დავალება გამოიყენონ მიღებული ინფორმაცია პრაქტიკულ სიტუაციაში, ეს არის აქტიური პროცესი, რომელიც განაპირობებს მიღებული ცოდნის პერსონალურ ინტერპრეტაციას.

ონლაინ გარემოში ახალ ინფორმაციას სტუდენტი იღებს ე.წ. „პირველი ხელიდან“ და არა გაფილტრულს და დამუშავებულს მასწავლებლის (ინსტრუქტორის) მიერ, რომლის განათლების დონე და წარსული გამოცდილება უმეტეს შემთხვევაში განსხვავებულია სტუდენტისაგან. ტრადიციული ლექციის შემთხვევაში კი ჯერ ლექტორი ახდენს ინფორმაციის პერსონალიზაციას და კონტექსტუალიზაციას და შემდეგ აწვდის მას სტუდენტებს, რათა მიიღოს სასწავლო პროცესის წინასწარ განსაზღვრული შედეგები. პრობლემა ამ შემთხვევაში არის ის, რომ სტუდენტი ერთგვარად ექცევა ლექტორის ან მასწავლებლის გავლენის ქვეშ და ინფორმაციის გადამუშავება არ ხდება თითოეული სტუდენტის ინდივიდუალური კოგნიტიური და მენტალური შესაძლებლობების გათვალისწინებით. ელექტრონული სწავლების ყველაზე დიდი უპირატესობა მდგომარეობს სწორედ იმაში, რომ მსმენელებს ეძლევათ შესაძლებლობა მათთვის მისაღები მეთოდით, დამოუკიდებლად გადაამუშავონ ინფორმაცია და მოახდინონ მისი კონტექსტუალიზაცია.

მეორეს მხრივ, ურთიერთქმედება და თანამშრომ-

ლობა ხელს უწყობს კონსტრუქციულ სწავლებას. სხვა სტუდენტებთან ერთად მუშაობა სტუდენტებს აძლევს გუნდური მუშაობის გამოცდილებას და აძლევს მათ საშუალებას რეალურად შეაფასონ საკუთარი ცოდნა და უნარები. როგორც წესი, გუნდური მუშაობისას ხდება სტუდენტების ჯგუფებად დაყოფა. ცხადია, რომ ეს უნდა მოხდეს მათი ცოდნისა და გამოცდილების გათვალისწინებით, ისე რომ გუნდის თითოეულ წევრს შეეძლოს სარგებელი ნახოს ამ ურთიერთობით და ისწავლოს ერთმანეთისაგან. როგორც გამოცდილებამ ცხადყო, სასწავლო პროცესში ის გუნდი აღწევს ყველაზე მეტ წარმატებას, რომელიც შედგება როგორც შედარებით ძლიერი, ასევე სუსტი სტუდენტებისგან. ასეთ შემთხვევაში, სუსტი სტუდენტები სწავლობენ ძლიერებისგან, ხოლო ძლიერი სტუდენტები უფრო მეტად განიმტკიცებენ ცოდნას მაშინ, რომელსაც ასწავლიან სხვებს. შესაბამისად გუნდის ყოველი წევრი იღებს მაქსიმალურ სარგებელს გუნდური მუშაობიდან.

როგორც აღვნიშნეთ, სწავლა სხვა არაფერია თუ არა კომუნიკაცია: ახალი ცოდნის, გამოცდილებისა და ჩვევების მიღება, რომელსაც სტუდენტი მომავალში სხვადასხვა გარემოებასა და სიტუაციაში გამოიყენებს. ამიტომ, სწავლა უნდა იყოს ინტერაქტიული, რათა მას პერსონალური და სოციალური მნიშვნელობა მიენიჭოს და სტუდენტებმა შეძლონ ახალი ინფორმაციის უკვე არსებულ ინფორმაციასთან დაკავშირება და გრძელვადიანი შესწავლის უზრუნველყოფა. დინსტანციური სწავლებისას ეს ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია, რადგან ამ შემთხვევაში სტუდენტები ინფორმაციას ტექნოლოგიების მეშვეობით იღებენ, ამუშავებენ მას, ახდენენ ახალი მასალის პერსონალიზაციასა და კონტექსტუალიზაციას. ინფორმაციის ამ ტრანსფორმაციის პროცესში მათ უნდა ჰქონდეთ არა მხოლოდ სასწავლო მასალასთან, არამედ სხვა სტუდენტებთან და მასწავლებლებთან ურთიერთობის საშუალება იმისათვის, რომ შეამოწმონ ნასწავლი და აღმოაჩინონ და აღმოფხვრან ნაკლოვანებები.

ზოგადად, ურთიერთქმედების ჩარჩო დისტანციური მეთოდით სწავლებისას შეიცავს 3 დონეს. პირველი დონე სტუდენტის საკუთარ თავთან ურთიერთობაა, რომელიც განაპირობებს თვითმოტივაციას და თვითმონიტორინგს. მეორე დონე არის სტუდენტის ურთიერთობა სასწავლო რესურსებთან, ხოლო მესამე დონე კი სტუდენტი-ინსტრუქტორის ურთიერთობა, რომელიც შეიცავს სხვადასხვა სასწავლო აქტივობებს დასახული სასწავლო შედეგების მისაღებად.

კონსტრუქციული სკოლა განსაკუთრებით ამახვილებს ყურადღებას იმაზე, რომ ახალი ცოდნის მიღების პროცესი არ არის განყენებული პროცესი:

შესწავლა შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ძველი ცოდნა, ბაზისი, რომელზეც «დაშენდება» ახალი ინფორმაცია. სწორედ ამის გამო იძენს კომუნიკაცია ასეთ დიდ მნიშვნელობას ცოდნის მიღებისას. განსაკუთრებით საინტერესოა ე.წ. «კოლექტიური ცოდნის (Collective Intelligence)» კონცეფცია, რაც ინტერნეტის ქსელის განვითარებასთან ერთად სულ უფრო და უფრო აქტუალური ხდება. მართლაც, როდესაც ინდივიდის ცოდნა ხდება მთელი ვირტუალური თანამეგობრობის, გუნდის, საკუთრება, გაცილებით უფრო ეფექტურად მიმდინარეობს ცოდნის მიღების პროცესი ამ თანამეგობრობის თითოეული წევრისათვის. ამიტომ ბოლო დროს აქტიურად ვითარდება ახალი სასწავლო თეორია, კონექტივიზმი, რომელიც კონსტრუქტივიზმის გაფართოებას წარმოადგენს სწორედ ზემოთაღნიშნული მიმართულებით.

ლიტერატურა:

1. Ally, M. (1980). *An investigation of the relative effectiveness of prose and pictorial advance organizers on reading from prose*. Unpublished master's thesis, Concordia University, Montreal, Canada.
2. Ally, M. (2002, August). *Designing and managing successful online distance education courses*. Workshop presented at the 2002 World Computer Congress, Montreal, Canada.
3. Berge, Z. L. (2002). Active, interactive, and reflective learning. *The Quarterly Review of Distance Education*, 3(2), 181-190.
4. Carliner, S. (1999). *Overview of online learning*. Amherst, MA: Human Resource Development Press.
5. Clark, R. E. (2001). A summary of disagreements with the "mere vehicles" argument. In R. E. Clark (Ed.), *Learning from media: Arguments, analysis, and evidence* (pp. 125-136). Greenwich, CT: Information Age Publishing Inc.
6. Ertmer, P. A., & Newby, T. J. (1993). Behaviorism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance Improvement Quarterly*, 6(4), 50-70.
7. Garrison, D. R. (1999). Will distance disappear in distance studies? A reaction. *Journal of Distance Education*, 13(2), 10-13.
8. Heinich, R., Molenda, M., Russell, J. D., & Smaldino, S. E. (2002). *Instructional media and technologies for learning*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
9. Hirumi, A. (2002). A framework for analyzing, designing, and sequencing planned e-learning interactions. *The Quarterly Review of Distance Education*, 3(2), 141-160.